

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

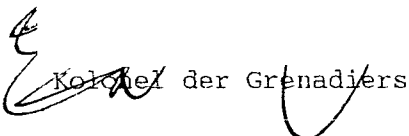
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst.

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/0215	23 januari 1992
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 06/92)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kokael der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/0215, d.d. 23 januari 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
06/92

(Afgesloten 231200 JAN 1992)

Kroatië

Hoewel eerder deze week nog gewapende incidenten in Kroatië plaatsvonden, waarvoor volgens het opperbevel over de Kroatische (para-)militaire organisaties de federale strijdkrachten (JNA) verantwoordelijk waren, was de afgelopen dagen nauwelijks meer sprake van dergelijke incidenten. Wel maakten zowel Servische als Kroatische media melding van "provocaties". Ook stelde de Kroatische regering dat de JNA in de door hen bezette Kroatische gebieden systematisch jacht maakt op Kroatische strijders. Daarnaast zou het leger zijn posities in Oost-Slavonië hebben versterkt. Overigens kan uit observaties van EG-waarnemers worden opgemaakt dat de discipline van de Kroatische strijdkrachten, evenals hun uitrusting en moreel, verbeterd is.

De Kroatische regering heeft gisteren verklaard de terugkeer van de vluchtelingen als een van zijn meest urgente taken te beschouwen. Volgens Kroatische opgaven hebben 700.000 Kroaten als gevolg van de oorlogsomstandigheden hun woongebied verlaten. De helft daarvan zou elders in Kroatië zijn ondergebracht en de rest in het buitenland. De Kroatische regering schat alleen al de verwoesting van huizen in Kroatië op een schadepost van omgerekend ±40 miljard gulden. Overigens lijken de genoemde aantallen te hoog; zo schat het Internationale Rode Kruis het aantal geregistreerde vluchtelingen in heel Joegoslavië op een half miljoen.

Internationale vredesinspanningen

Dezer dagen zullen zowel de Kroatische premier Greguric als de Servische vertegenwoordiger in het federale (romp)presidium Jovic overleg voeren met de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. Hoofdthema is de invulling van het VN-vredesplan, dat onder meer voorziet in de komst van een VN-vredesmacht naar Kroatië. Met betrekking tot deze kwestie bestaan nog grote meningsverschillen. Zo herhaalde de president van de Krajina, Babic, zijn verzet tegen de stationering van VN-troepen in zijn gebied, de ontwapening van de milities aldaar en de terugtrekking van de JNA uit heel Kroatië. In zijn visie zouden de Serviërs bij uitvoering van het plan vrijwel geheel onbeschermd zijn tegenover eventuele Kroatische agressie. Hoewel Servië heeft ingestemd met het VN-plan, stelde Jovic vorige week nog dat het door de JNA/Serviërs beheerste deel van Kroatië niet aan het onafhankelijke Kroatië zal worden teruggegeven.

Deze week is het overleg in de Hongaarse grensplaats Pecs tussen vertegenwoordigers van de JNA en de Kroatische strijdkrachten, onder auspiciën van de EG, zonder resultaat verdaagd. Na de afkondiging van het jongste bestand was besloten om wekelijks in Pecs overleg te voeren over mogelijkheden om het bestand te consolideren. Naar verluidt is de bijeenkomst mislukt omdat de Kroaten voorstellen presenteerden omtrent de verdere terugtrekking van de JNA uit Kroatië, terwijl de JNA-afgevaardigden dit niet wilden bespreken omdat het een politieke zaak zou betreffen. Overigens is deze terugtrekking een van de kernelementen in het VN-vredesplan.

Servië

Een commissie van het (de facto door Servië gecontroleerde) federale parlement heeft de afgelopen dagen een ontwerp gepresenteerd voor een nieuw Joegoslavisch staatsverband na de internationale erkenning van Slovenië en Kroatië. De grenzen van deze nieuwe staat zouden "op democratische wijze worden bepaald door de naties die deel willen blijven uitmaken van Joegoslavië". Volgens het ontwerp zou op korte termijn een nieuw parlement moeten worden gevormd, dat bestaat uit dertig afgevaardigden van alle naties die daartoe bereid zijn.

Overigens laat het gebruik van de term "naties", die in de Grondwet is gereserveerd voor de zes belangrijkste volkeren van Joegoslavië, de mogelijkheid open dat door Serviërs beheerste delen van Kroatië en Bosnië-Herzegovina zich aansluiten bij het nieuwe Joegoslavië. De betreffende wet, die volgens de persberichten medio februari in het parlement behandeld zal worden, vormt een concrete stap in de richting van de vorming van een nieuw, door Servië gedomineerd staatsverband.

Volgens een Servische regeringsverklaring is het in het belang van Bosnië-Herzegovina en Macedonië om zich bij dit staatsverband aan te sluiten. De regeringen van deze staten hebben dit echter inmiddels afgewezen, en daarentegen beiden plannen ontvouwd voor de invoering van een eigen munteenheid. Het Bosnische parlement zal naar verwachting nog deze week de datum bekend maken waarop een referendum zal worden gehouden omtrent de onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina.

Ook de vertegenwoordigers van de door Servië onderdrukte Albanese meerderheid in de voormalige autonome provincie Kosovo hebben de Servische pogingen een nieuw Joegoslavië te creëren verworpen. Zelfs Montenegro, dat tot voor kort trouw de Servische politieke lijn volgde, heeft aangekondigd dat de Montenegrijnse bevolking dit voorjaar per referendum zal moeten beslissen of het van een dergelijk staatsverband deel wil uitmaken.

Een aantal Servische dagbladen die worden beschouwd als spreekbuis van de Servische regering, heeft gepleit voor veranderingen in het VN-vredesplan. Zoals bekend heeft de Servische president Milosevic ingestemd met dit plan, waarvoor hij fel is bekritiseerd door zowel de Servische oppositie als de Servische minderheid in Kroatië. De genoemde persmeldingen kunnen erop wijzen dat Milosevic nu bereid is aan deze kritiek enigszins tegemoet te komen, hetgeen de vredesinspanningen verder zou kunnen compliceren. Overigens heeft de Kroatische regering inmiddels wijzigingen in het VN-plan afgewezen.

De Servische regering heeft gisteren gesteld dat Duitse transportmiddelen in Servië "welkom" blijven. Dit wijst erop dat de boycot van Duitse transportmiddelen, die de Servische regering vorige maand had aangekondigd als reactie op het zogeheten anti-Servische optreden van de Duitse regering inzake sancties tegen Servië en de erkenning van Kroatië en Slovenië, is opgeheven. Dit besluit kan het gevolg zijn van de groeiende economische crisis in Servië, maar kan ook bedoeld zijn om aan te geven dat Servië de dialoog met de EG wil voortzetten.

De JNA

Volgens een recente persmelding zoekt de JNA naar kortverband-vrijwilligers om het verlies van de afgelopen maanden aan (beroeps)personeel te compenseren. In dit verband werd met name gewezen op het overlopen van officieren naar Slovenië en Kroatië. Het zou gaan om 1200 resp. 6000 man. Ook desertie is echter een belangrijke oorzaak van het personeelstekort. Dit kan worden opgemaakt uit het feit dat de behoefte aan personeel "onbepaald" wordt genoemd en dat ten dele specifiek wordt gevraagd om specialisten in taakgebieden die niet door

officiëren worden vervuld, zoals scherpschutters en tankchauffeurs. Deze melding bevestigt de personeelsproblemen in de JNA als gevolg van desertie en een afnemend moreel.

Er zijn opnieuw aanwijzingen voor een fundamentele onenigheid in de defensie-leiding omtrent de te volgen koers van de JNA. Zoals reeds eerder gemeld heeft de federale defensie-top zijn steun uitgesproken aan de uitvoering van het VN-vredesplan, terwijl regionale commandanten zich lijken te verzetten tegen (elementen uit) dit plan. Het vermoeden bestaat dat recent gemelde mutaties in de JNA-top met deze onenigheid verband houden.

Een belangrijke rol hierbij wordt gespeeld door CGS Adzic, een exponent van de Servisch-nationalistische stroming in het JNA-officiërskorps en prominent lid van de communistische partij SK-PJ. Adzic was aanvankelijk voorstander van het behoud van de territoriale eenheid en het traditionele communistische maatschappijsysteem van Joegoslavië onder feitelijke Servische leiding. Hij lijkt echter, mede onder invloed van de tegenvallende militaire prestaties van de JNA in Kroatië, tot de conclusie te zijn gekomen dat het behoud van de eenheid van Joegoslavië niet meer in het vermogen van de JNA ligt. Derhalve staat hij nu de omvorming van de JNA tot een puur Servische strijdmacht voor als kernelement van een nieuw (Groot-)Servisch staatsverband.

Adzic is op grond van wettelijke regelingen benoemd tot waarnemend minister van Defensie. In die functie heeft hij verklaard dat de JNA zal blijven vasthouden aan het VN-vredesplan, kennelijk omdat dit naar zijn mening de beste voorwaarden creëert voor de door hem voorgestane transformatie van de JNA. Reeds nu verzet een aantal officieren zich tegen de politiek van Adzic en andere leiders van de JNA, zoals de (uit Slovenië afkomstige) plv MinDef Brovet. Met name de in het VN-plan voorziene terugtrekking van de JNA uit betwiste delen van Kroatië, waarmee niet alleen de desintegratie van het oude Joegoslavische staatsverband definitief zijn beslag zou krijgen, maar ook de bescherming van de Servische minderheid in Kroatië door de JNA feitelijk onmogelijk zou worden, zal naar verwachting weerstand blijven oproepen. Er moet derhalve rekening mee worden gehouden dat ontevreden militairen, mogelijk in samenwerking met Servisch-nationalistische strijdgroepen en vertegenwoordigers van de Serviërs in Kroatië, zich actief zullen blijven verzetten tegen de politieke koers van de JNA en daarmee het vredesproces in Joegoslavië zullen compliceren.

Bosnië-Herzegovina

Volgens een recente melding zouden Bosnische regeringsfunctionarissen de bevolking hebben opgeroepen geen gevolg meer te geven aan oproepen voor de militaire dienstplicht. Dit heeft geleid tot protesten van JNA-autoriteiten, die onder meer dreigden met dwangmaatregelen. Het ligt voor de hand dat de betreffende functionarissen van Kroatische of Moslim-afkomst waren. Deze melding onderstreept dat de etnisch/politieke spanningen tussen Kroaten, moslims en Serviërs in Bosnië-Herzegovina op korte termijn kunnen escaleren.

Vertegenwoordigers van de Servische minderheid (30%) in Bosnië-Herzegovina hebben een voorstel gedaan voor de decentralisatie van het Bosnische gezag op grond van "etnische, territoriale en historische" richtlijnen. Ook een Servisch lid van het Bosnische presidium heeft zich hiervoor uitgesproken. Het is denkbaar dat de Serviërs met dit aanbod een verdere invulling van hun streven naar autonomie beogen. Het is echter, tegen de achtergrond van de koerswijziging van de Servische regering, die er door Babic c.s. van wordt beschuldigd de Serviërs elders in Joegoslavië te "verraden", ook denkbaar dat de Bosnische Serviërs de mogelijkheid van een modus vivendi binnen het Bosnische staatsverband open willen houden.

Macedonië

De Macedonische regering heeft gisteren de Macedoniërs in federale functies, met name diplomaten, parlementsleden en JNA-militairen, opgeroepen hun posities op te geven en naar Macedonië terug te keren. Deze oproep houdt verband met de wens om ter voorbereiding van de Macedonische onafhankelijkheid een eigen buitenlandse dienst en strijdkrachten op te richten. Deze stappen vormen een logisch vervolg op het streven naar onafhankelijkheid van Macedonië, waartoe de Macedonische bevolking eind vorig jaar per referendum besloot en dat heeft geresulteerd in het verzoek tot erkenning door de EG. Tevens onderstrepen zij dat Macedonië geen deel meer wenst uit te maken van een eventueel nieuw te vormen Joegoslavisch staatsverband onder Servische leiding. Het is mogelijk dat Macedonië op deze wijze tevens hoopt de EG alsnog te bewegen tot erkenning van Macedonië. De beslissing daarover was eerder deze maand opgeschort als gevolg van bezwaren van Griekenland, dat meent dat erkenning van Macedonië het gevaar van Macedonische aanspraken op delen van Griekenland inhoudt.

Volgens een recente persmelding heeft de JNA grote aantallen militairen teruggetrokken uit Macedonië. Er zouden nu nog slechts 2000-3000 JNA-militairen in Macedonië aanwezig zijn in plaats van het vroegere contingent van 20.000. Hoewel de omvang van de bedoelde terugtrekking niet kan worden bevestigd, is uit inlichtingenkanalen gemeld dat de JNA nu niet meer in staat is door militaire druk de Macedonische politiek effectief te beïnvloeden. Overigens bestaat het vermoeden dat de terugtrekking vooral verband houdt met de aflossing van reguliere eenheden en reservisten in (de omgeving van) Kroatië en als zodanig de personeelsproblemen van de JNA elders in Joegoslavië onderstreept.

Conclusie/voorzicht

Hoewel de militaire situatie in Kroatië momenteel rustig lijkt, moet nog steeds rekening worden gehouden met een heropleving van de gevechten. Er blijken bij de diverse bij het conflict betrokken partijen nog steeds doorslaggevende bezwaren te bestaan tegen de uitvoering van de VN-vredesvoorstellen, zodat de daadwerkelijke legering van een VN-vredesmacht in Kroatië op korte termijn allerminst zeker is. In dit verband is met name opmerkelijk dat de Servische regering, onder invloed van interne en externe kritiek, zich enigszins lijkt te distantiëren van haar eerdere instemming met het VN-plan.

Hoewel de JNA-top zich nog steeds achter het plan opstelt, blijft er sprake van oppositie daartegen van de kant van regionale militaire commandanten. Er moet rekening mee worden gehouden dat ontevreden militairen, mogelijk in samenwerking met Servisch-nationalistische strijdgroepen en vertegenwoordigers van de Serviërs in Kroatië, zich actief zullen blijven verzetten tegen de politieke koers van de JNA en daarmee het vredesproces in Joegoslavië zullen compliceren. De JNA wordt nog steeds geplaagd door personeels- en moreelproblemen die de inzetbaarheid aantasten.

Servië heeft stappen ondernomen op weg naar een nieuw, door Servië gedomineerd, Joegoslavisch staatsverband, waarin ook de door Serviërs beheerste delen van andere republieken kunnen opgenomen. Bosnië-Herzegovina en Macedonië hebben dit streven verworpen en ook Montenegro maakt een voorbehoud op deze Servische plannen. Macedonië heeft nieuwe stappen aangekondigd die de breuk met het oude Joegoslavië moeten voltooien. De kans op escalatie van de etnisch-politieke tegenstellingen in Bosnië-Herzegovina is nog steeds groot.